

KRONIKA

TIKSLAS — FORMUOTI IŠITIKINIMUS

1978 m. spalio 10—11 d. Vilniuje vyko respublikos aukštųjų mokyklų visuomenės mokslų dėstytojų pasitarimas, skirtas komunistinio auklėjimo dėstant visuomenės mokslus problemoms aptarti. Kaip įžanginiame žodyje pažymėjo LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministras *H. Zabulis*, studentų komunistinio auklėjimo sėkmę nulemia moksliskai organizuotas, gerai koordinuotas visų aukštosios mokyklos grandžių — administracijos, partinės organizacijos, visuomenės mokslų katedrų bei viso dėstytojų kolektyvo — darbas. Todėl į pasitarimą buvo pakviesti aukštųjų mokyklų rektoriai, prorektorai, partinių komitetų sekretoriai, daugelio humanitarinių mokslų katedrų atstovai. Pasitarime dalyvavo grupė žinomų šalies mokslininkų iš Kvalifikacijos kėlimo instituto prie Leningrado valstybinio A. Zdanovo universiteto.

Pagrindinį pranešimą apie aktualias ideologinio darbo problemas ir visuomenės mokslų katedrų uždavinius padarė LKP CK sekretorius drg. *L. Šepetyš*. Dabartinėmis mokslo ir technikos revoliucijos sąlygomis kuo labiau mes laviname ir moksliname būsimuosius jaunuosius specialistus, pasakė pranešėjas, tuo aktualesnis tampa ir jų asmenybės visapusiško formavimo bei dorovinio auklėjimo uždavinys. Jo realizavimui sekretorius nurodė vienintelį šiuo metu efektyvų kelią — auklėjimo kompleksiskumą. Pranešėjas atkreipė susirinkusiųjų dėmesį į būtinybę nedelsiant spręsti vidutiniškumo studijuojant visuomenės mokslus problemą; tuo tikslu reikia kelti visuomenės mokslų dėstytojų mokslinį-pedagoginį lygį, tobulinti visuomenės moks-

lų paskaitas bei seminarus idėjiniu, teoriniu, metodiniu požiūriu.

Įdomios medžiagos apie poslinkius gerinant visuomenės mokslų dėstymą pateikė TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Visuomenės mokslų dėstymo valdybos viršininko pavaduotojas *V. Agafonovas*. Savo pranešime jis taip pat aptarė visuomenės mokslų katedrų uždavinius, vykdam TSKP CK ir TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos dokumentus dėl visuomenės mokslų dėstymo ir studentų komunistinio auklėjimo tobulinimo.

Plenariniam posėdyje taip pat buvo išklaustas konkrečių sociologinių tyrimų medžiaga paremtas Leningrado valstybinio universiteto komunistinio auklėjimo laboratorijos vedėjo prof. *V. Lisovskio* pranešimas „Studentijos komunistinio auklėjimo klausimai“. Aktualias TSKP agrarinės politikos problemas šiuolaikiniame etape aptarė minėto instituto profesorius *I. Smirnovas*.

Antrąją pasitarimo dieną darbas vyko sekcijose: TSKP istorijos (vad.— prof. *K. Navickas*), Filosofijos (vad.— e. prof. p. *E. Meškauskas*), Politinės ekonomijos (vad.— doc. *J. Miškinis*), Mokslinio komunizmo (vad.— prof. *M. Burokevičius*), Ateizmo (vad.— doc. *J. Mačiulis*). Sekcijose pranešimus padarė mokslininkai iš Kvalifikacijos kėlimo instituto prie LVU ir respublikos aukštųjų mokyklų visuomenės mokslų katedrų dėstytojai.

Filosofijos sekcijoje buvo išklaustas kvalifikacijos kėlimo institute prie LVU filosofijos kat. vedėjo prof. *V. Štoto* pranešimas „Lenininė atspindėjimo teorija ir nūdiena“.

Pranešėjas pabrėžė, kad atspindėjimo teorija yra gnoseologinė materializmo teorija. Marksistinė filosofija praturtino šią teoriją dialektikos ir praktikos principais. Didžiulį indėlį plėtojant šią teoriją įnešė V. Leninas, ypač savo veikalė „Materializmas ir empiriokriticizmas“. Toliau pranešėjas aptarė dabartinius mokslo pasiekimus tyrinėjant atspindėjimo fenomeną, plačiai nagrinėjo atspindėjimo kategorijos santykius su informacijos ir sąveikos sąvokomis.

Išklausius pranešimą, vyko diskusijos, kuriose dalyvavo E. Meškauskas, V. Radvilavičius, L. Karpovas ir kt.

Kvalifikacijos kėlimo instituto prie LVU direktorius G. Voronovas padarė pranešimą „Šiuolaikinė ideologinė kova ir religija“. Jis demaskavo antikomunistų pastangas interpretuoti lenininę ateizmo sampratą grynai politine prasme ir kelti ją kaip priešybę K. Markso ateizmui. Pranešėjas taip pat atsakė į dėstytojų klausimus.

VVU filosofijos kat. vedėjas e. prof. p. E. Meškauskas savo pranešime gvildeno aktualius marksistinės-lenininės filosofijos paskaitų metodikos klausimus. Jis atkreipė dėmesį į tikslų dėstomo dalyko problematikos apibrėžimą, problemų rišumą, dėstymo kryptingumą bei šiuolaikiškumą. Pranešėjas akcentavo dėstytojo vidinių įsitikinimų dėstomais klausimais svarbą kaip esminę sąlygą studentų įsitikinimams formuoti.

Mintimis apie filosofijos seminarų vedimo praktiką Vilniaus universitete pasidalijo doc. E. Krakauskas. Kauno medicinos instituto filosofijos kat. doc. I. Jakušovaitė savo pranešime apžvelgė naują literatūrą filosofijos dėstymo metodikos klausimais.

Mokslinio ateizmo pagrindų sekcijos dalyviai aptarė šio kurso dėstymo problemas, iškeltas LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Kolegijos 1978 m. gegužės 29 d. nutarime „Dėl mokslinio ateizmo pagrindų dėstymo respublikos aukštosiose mokyklose“. Kalbėjo prof. G. Voronovas (Leningradas), prof. I. Zaksas (LTSR MA), doc. J. Mačiulis, dėst. P. Pečiūra (VVU), dėst. F. Laurinaitis (KPI) ir kiti. Buvo pažymėta, kad mokslinio ateizmo kursas aukštojoje mokykloje atlieka svarbias pasaulėžiūrines, ideologines funkcijas, padeda rengti aktyvius mokslinio ateizmo propaguotojus. Ateizmo problemų gvildinimas aukštosiose mokyk-

lose yra aktualus dėl daugelio priežasčių. Nežiūrint religijos krizės, ir mūsų visuomenėje dar yra palyginti nemažai religingų žmonių, aktyviai veikia religinės organizacijos, intensyviai ateizmo ir religijos problemomis buržuazinė propaganda manipuliuoja ideologinėje kovoje tarptautiniu mastu. Jau vien tai reikalauja, kad kiekvienas mūsų visuomenės sąmoningas narys turėtų mokslinę religijos sampratą, taptų aktyviu kovotoju už mokslinę pasaulėžiūrą. Pagaliau ir studentų pasitaiko tokių, kurie nesugeba teisingai paaiškinti bei įvertinti religijos, yra indiferentiški jos atžvilgiu. Mokslinė religijos samprata neatsiranda savaime. Ji išsugdoma ateistinio auklėjimo procese. Ypatingas vaidmuo čia priklauso mokslinio ateizmo kursui.

Mokslinio ateizmo studijavimas suteikia studentams žinių apie religijos esmę, atsiradimo, evoliucijos ir nykimo objektyvias ir subjektyvias priežastis, išryškina religinio tikrovės atspindžio, palyginti su kitomis visuomenės sąmonės formomis, specifiką bei funkcijas, atskleidžia ateizmo vystymosi dėsningumus, mokslinio ateizmo pasaulėžiūrinį turinį bei dorovinį potencialą, masių ateistinės sąmonės formavimosi ypatybes.

Religijos ir ateizmo funkcionavimo bei raidos dėsningumą, socialinio vaidmens mokslinė analizė, bendrais bruožais imant, ir sudaro mokslinio ateizmo, kaip filosofinės disciplinos, objektą bei jo pozityvų turinį. Mokslinio ateizmo studijos turi tapti ta metodologine baze, kuria remdamiesi baigusieji aukštąsias mokyklas galėtų teisingai savarankiškai vertinti įvairius reiškinius, susijusius su religija ir ateizmu. Mokslinio ateizmo dėstytojams dar ne visada pavyksta pasiekti istoriškumo ir logiškumo vienybės. Faktai kartais užgožia mokslinę analizę.

Turint omenyje dabartinį mokslinio ateizmo dėstymo lygį, ypač pageidautina, kad būtų gilinamas filosofinis šio kurso problemų įprasminimas marksizmo-leninizmo teorijos pagrindu. Tai, be kita ko, sąlygoja ir mūsų mokslinės analizės objekto — religijos — prigimtis ir funkcijos. Mažą pasaulėžiūrą galima įveikti tik vienišą mokslinę pasaulėžiūrą, kurios filosofinis pagrindas — dialektinis ir istorinis materializmas. Parodyti tos ar kitos teologinės koncepcijos metodologinį ydingumą, religijos evoliucijos ar ateizmo vystymosi priežastis, vadinas, atskleisti šių reiškinių socialines ir gnoseologines šaknis. O tai

galima padaryti tik remiantis dialektika. Be to, atmintina, jog religijos evoliucijos bei nykimo dėsninga išdava — jos subjektyvėjimas, suartėjimas su idealizmu. Todėl ypač svarbu, kad aukštos kvalifikacijos respublikos filosofai skaitytų atskiras ateizmo kurso temas, speckursus, juo labiau kad dauguma jų yra apgynę disertacijas ateizmo problematika.

Ne mažesnio filosofinio įžvalgumo reikalauja ir antrosios ateizmo kurso objekto pusės, būtent paties *ateizmo*, kaip mokslo ir kaip socialinio reiškinio, analizė. Iki šiol skyrę didesnę dėmesį *kritiniam religijos tyrimui*, šiandien turime *visapusiškai atskleisti ateizmo ryšį su materialistine filosofija, humanizmu, gamtos mokslais, pažangių klasių interesais, plačiau aptarti socialinių ateizmo funkcijų esmę, parodyti giliai suvoktos ateistinės pozicijos teigiamą įtaką asmenybės dvasiniam pasauliui, doroviniams poelgiams, aktyviai pažiūrai į visuomenės reikalus*.

Šis reikalavimas išplaukia iš tos aplinkybės, kad socializmas ne tik pakerta religijos socialines šaknis, bet ir sukelia naują socialinį poreikį — mokslinės-materialistinės, taigi ir ateistinės, pasaulėžiūros poreikį. Atsižvelgtina ir į tai, kad šiuolaikinėje ideologinėje kovoje mokslinio ateizmo falsifikavimas yra įgavęs platų mastą. Atskleisti teigiamą ateizmo vaidmenį visuomenėje neblogas galimybės suteikia dabartinė „Mokslinio ateizmo pagrindų“ programa. „Ateizmas ir visuomenės pažanga“, „Pasaulėžiūriniai ateizmo pagrindai“, „Ateizmas ir religija socialistinėje visuomenėje“ — tai vis temos, kurios turi būti analizuojamos aptariamam aspektui. Žinoma,

šios mokslinio ateizmo problemos turi būti ne vien dėstyto, bet, matyt, pirmiausia tiriamojo darbo dėmesio objektas.

„Tik ryšys su praktika gali padidinti mokslo efektyvumą“¹, pažymėjo TSKP XXV suvažiavime L. Brežnevas, pabrėždamas kompleksinės pažiūros į visą auklėjamąjį darbą svarbą. Ne išimtis čia ir ateistinis auklėjimas. Užtenka prisiminti visiems žinomus V. Lenino žodžius, jog ateistinis auklėjimas turi būti organizuojamas „ne abstrakčiai, ne abstrahuoto, grynai teorinio, visuomet sau lygaus skelbimo pagrindu, bet konkrečiai, tikrovėje vykstančios ir masės labiausiai ir geriausiai auklėjančios klasių kovos pagrindu“². Vadinasi, mokslinio ateizmo problemų tyrimą bei dėstymą reikia glaudžiai sieti su aktualiomis komunizmo kūrimo problemomis, šiuolaikinės ideologinės kovos uždaviniais.

Baigiamajame pasitarimo posėdyje buvo susumuoti sekcijų darbo rezultatai, numatytos konkrečios priemonės teorinei ir metodinei visuomenės mokslų dėstyto bazei stiprinti, dėstyto procesui tobulinti. LKP CK sekretorius drg. L. Šepetyts atsakė į pateiktus klausimus, dar kartą atkreipė dėmesį į asmenybės auklėjimo problemų aktualumą mūsų visuomenėje ir palinkėjo visiems susirinkusiems kūrybinės sėkmės rengiant pilnaverčius, visapusiškai išsivysčiusius jaunuosius specialistus. Baigiamąjį žodį pasitarime tarė ministras H. Zabolis.

N. Lomanierė
J. Mačiulis

¹ Brežnevas L. Lenininiu kursu, t. 6, p. 509.

² Leninas V. I. Raštai, t. 15, p. 373.